

Strategic Priorities of Economic Development with an Emphasis on Ecotourism in Khur va Biabanak, Isfahan

ARTICLE INFO

Article Type

Descriptive Study

Authors

Ahmadi Nohadani S.^{*1} PhD,
Mokhtari Karchagani A.² MSc

How to cite this article

Ahmadi Nohadani S, Mokhtari Karchagani A. Strategic Priorities of Economic Development with an Emphasis on Ecotourism in Khur va Biabanak, Isfahan. Political Spatial Planning. 2019;1(2):69-76.

¹Political Geography Department, Humans Sciences Faculty, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

²Geography & Planning Department, Human Science Faculty, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

*Correspondence

Address: Tarbiat Modares University, Nasr Bridge, Jalal-Al-Ahmad Highway, Tehran, Iran

Phone: +98 (21) 82885021

Fax: +98 (21) 82884671
sahmadi@modares.ac.ir

Article History

Received: November 23, 2017

Accepted: January 23, 2018

ePublished: June 21, 2019

ABSTRACT

Introduction With its special geographical and topographical conditions, springs, waterfalls, variety of herbals, wildlife, and historical buildings, Khur va Biabanak has a high capacity to attract tourists. Strategic planning can be a way to exploit these opportunities. Hence, the aim of this study was to identify strategic priorities of economic development with an emphasis on ecotourism in Khur va Biabanak, Isfahan.

Instrument & Methods In this descriptive-analytical research, the data were collected, using library and field method and two groups, including 150 tourists and 30 tourism experts were selected, using available sampling method. To identify the strengths, weaknesses, opportunities, and threats as well as to complete the information, the specialists were referred and a list of strategies was prepared. The SWOT model was used to select economic development strategies and the data were analyzed by GIS software.

Findings In External Factor Analysis Summary (EFAS), the “diversification of ecotourism attractions” with a weight of 0.069 was the first opportunity and “environmental degradation and damage to historical monuments” with a weight of 0.053 was considered as the most important threat. In the Internal Factor Analysis Summary (IFAS) matrix, the most important strength was “the variation of ecotourism attractions in the region” with a weight of 0.069 and the most important weaknesses was “physical and environmental infrastructure shortage” with a weight of 0.063. The directional strategy of this city was a competitive strategy (ST).

Conclusion “The development of cooperation between organizations involved in managing tourist attractions, paying attention to the participation of people, increasing the advertising for the introduction of tourist attractions, and tourist attraction during the year by presenting various types of ecotourism” are the most important strategies for the economic development of tourism in Khur va Biabanak, Isfahan.

Keywords Spatial Planning; Development; Land Economics; Ecotourism; Khoo o Biabanak

CITATION LINKS

[1] Tourism (Nature & concepts) [2] Tourism geography [3] Tourism Highlights 2007 Edition [4] World tred organization [5] Local economic development in an era of globalisation: The case of South African cities [6] A study of the relation between tourism and economic growth (case study: Iran, OECD countries, Selected Countries) [7] The analysis of citizens, perception role in tourism development in Chabahar; case study: Zahedan citizens [8] Tourism research [9] Ecotourism as a development strategy: Experiences from Costa Rica [10] Desert Tourism Scoping Study [11] Strategic tourism planning strategic plan based on product section case Study: Neyshabour city [12] Analysis of internal tourism market of Isfahan [13] Economic and introduction 1999 [14] Tourism, ecotourism, and protected areas: The state of nature-based tourism around the world and guidelines for its development [15] Rural tourism development tools using the SWOT model: Lavasan-e Koochak village [16] Local people’s perception on the impacts and importance of ecotourism in Sabang, Palawan [17] The implications of tourism specialisation in the long run: an econometric analysis for 13 OECD economies [18] A Proposed sustainable rural development index (SRDI): Lessons from Hajji village, Iran [19] Ecotourism [20] Integrating sustainability into the strategic planning of national tourism organizations [21] Critical issues in ecotourism: Understanding a complex tourism phenomenon [22] Environment and tourism [23] Ecotourism: A panacea or a predicament? [24] Economy and the remembered future [25] Tourism as a local development strategy in South Africa [26] Making music work? alternative regeneration strategies in a deindustrialized locality: The case of derwentside [27] Information and communication technology (ICT) adoption amongst small rural accommodation providers in Ireland [28] Guidelines for community-based ecotourism development [29] Strategies for economic transformation in Kashmar city with emphasis on Ecotourism [30] Sustainable development and rural ecotourism [31] Statistical Yearbook of Isfahan Province

اولویت‌های راهبردی توسعه اقتصادی با تاکید بر اکوتوریسم در شهرستان خور و بیابانک اصفهان

سیروس احمدی نوحانی * PhD

گروه جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

علی مختاری کرچگانی MSc

گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

چکیده

مقدمه: شهرستان خور و بیابانک با داشتن شرایط جغرافیایی و توپوگرافی ویژه، چشمه‌ها، آبشارها، تنوع گیاهان دارویی، حیات وحش و ابنیه تاریخی، دارای ظرفیت بالایی برای جذب گردشگران است. برنامه‌ریزی راهبردی می‌تواند یکی از شیوه‌های بهره‌برداری از این فرصت‌ها باشد. بنابراین هدف پژوهش، شناخت اولویت‌های راهبردی توسعه اقتصادی با تاکید بر اکوتوریسم در شهرستان خور و بیابانک اصفهان بود.

ابزار و روش‌ها: در پژوهش توصیفی-تحلیلی حاضر، جمع‌آوری اطلاعات با روش کتابخانه‌ای و میدانی انجام شد و با نمونه‌گیری دردسترس، دو گروه شامل گردشگران به تعداد ۱۵۰ نفر و کارشناسان گردشگری به تعداد ۳۰ نفر انتخاب شدند. برای شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها، تهدیدها و تکمیل اطلاعات به متخصصان مراجعه و فهرستی از راهبردها تهیه شد. برای انتخاب راهبردهای توسعه اقتصادی از مدل SWOT استفاده شد و داده‌ها با نرم‌افزار GIS تحلیل شدند.

یافته‌ها: در عوامل خارجی (EFAS)، "متنوع‌سازی جاذبه‌های بوم‌گردی" با وزن ۰/۶۹ به عنوان اولین فرصت و "تخریب محیط زیستی و ایجاد خسارت به آثار تاریخی" با وزن ۰/۵۳ به عنوان مهم‌ترین تهدید بود. در ماتریس عوامل داخلی (IFAS)، مهم‌ترین نقطه قوت، "تنوع جاذبه‌های اکوتوریستی در منطقه" با وزن ۰/۶۹ و "کمبود زیرساخت‌های محیطی و کالبدی" با وزن ۰/۶۳ به عنوان مهم‌ترین نقطه ضعف بود. استراتژی تغییر جهت برای این شهرستان در راهبرد رقابتی (ST) قرار داشت.

نتیجه‌گیری: راهبردهای "توسعه همکاری سازمان‌های درگیر در اداره جاذبه‌های گردشگری، توجه به مشارکت مردم، افزایش تبلیغات برای معرفی آثار گردشگری متقاضیان بوم‌گردی و جذب گردشگر در طول سال با تنوع‌بخشی در ارایه گونه‌های مختلف بوم‌گردی"، مهم‌ترین راهبردهای توسعه اقتصادی گردشگری شهرستان خور و بیابانک اصفهان هستند.

کلیدواژه‌ها: آمایش، توسعه، اقتصاد سرزمین، اکوتوریسم، خور و بیابانک

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۹/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۰۳

* نویسنده مسئول: sahmadi@modares.ac.ir

مقدمه

با شروع قرن بیست و یکم، صنعت گردشگری به یکی از پردرآمدترین صنایع دنیا تبدیل شده است. گردشگری به عنوان فعالیت نوظهور و ویژگی‌های بارز و منحصربه‌فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است. رقابت فشرده‌ای میان بسیاری از کشورهای جهان برای جذب جهانگردان به چشم می‌خورد و صنعت توریسم به عنوان صنعتی پویا و منحصربه‌فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است [1].

گردشگری یکی از عوامل مهم شکل‌دهنده اقتصاد جهانی است [2]، به طوری که براساس پیش‌بینی انجام شده توسط سازمان جهانگردی در سال ۲۰۲۰، حدود یک میلیارد و پانصد و شصت میلیون نفر به گردشگری خواهند پرداخت و درآمدهای ناشی از گردشگری بین‌المللی در این سال به یک و نیم تریلیون دلار خواهد رسید [3].

گسترش توریسم به طور گسترده‌ای به عنوان گزینه‌ای برای توسعه، مورد توجه کشورهای است [4]. نخستین دلیل توسعه صنعت گردشگری در اغلب کشورها، بهره‌برداری از منافع اقتصادی آن است [5]. توسعه گردشگری به عنوان مجموعه فعالیت‌های اقتصادی، تاثیر بسزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع دارد و نقش گردشگری به عنوان منبع جدیدی برای ایجاد اشتغال، کسب درآمد، جذب ارز، تقویت زیرساخت، افزایش صلح و تفاهم بین ملت‌ها، در مطالعات متعدد مورد تایید قرار گرفته است [6]. اهمیت این فعالیت باعث شده است تا بسیاری از مدیران و برنامه‌ریزان محلی، منطقه‌ای و ملی برای توسعه آن برنامه‌ریزی و تلاش نمایند [7] و به عنوان یک ابزار مهم توسعه و محرومیت‌زدایی مورد توجه قرار گرفته است و به دلیل درآمدزایی، سرمایه‌گذاری زیادی را در این بخش انجام می‌دهند [8، 9]. استفاده از ظرفیت‌های اکوتوریسم جز با فراهم کردن بستر مناسب توسعه گردشگری امکان‌پذیر نیست [10]. ایران با اینکه دارای ۲۱ نوع اقلیم جهانی و تعداد ۲۲ هزار اثر ثبت شده تاریخی در فهرست میراث فرهنگی جهان است، اما به نحو مطلوبی از این بخش درآمدزا استفاده نشده است [11]. شهرستان خور و بیابانک دارای توان‌های بالقوه و جاذبه‌های گوناگون گردشگری است. بنابراین توسعه اکوتوریسم می‌تواند عامل مهم و تاثیرگذار در توسعه اقتصاد این شهرستان باشد، اما دستیابی به این مزایا و مطلوبیت‌ها زمانی امکان‌پذیر خواهد بود که با برنامه‌ریزی صحیح، بستر لازم برای این امر فراهم شود.

امروزه مفهوم اکوتوریسم تنها به مسافرت به نواحی طبیعی دست‌نخورده [12، 13] معنی پیدا نمی‌کند، بلکه نوعی از گردشگری است که علاوه بر تعامل با جاذبه‌های طبیعی، با زندگی و هنجارهای اجتماعی در تعامل است [14] و در تلاش است تا با ایجاد زمینه‌ای برای مشارکت اجتماعی و اقتصادی مردم محلی [15]، سفری سازگار با محیط زیست، همراه با ترویج حفاظت [13، 15] ایجاد کند و از نظر فیزیکی و انسانی به محیط زیست لطمه وارد نکند و بدان حد فعال باشد که به توسعه سایر فعالیت‌ها صدمه نزند. به عبارتی اکوتوریسم پایدار، گفتمان قالب امروزه است که به نیازهای فعلی گردشگران پاسخ دهد، به حفظ فرصت‌های اکوتوریسم برای آینده بپردازد و به جای صدمه‌زدن به اکولوژی برای حفظ و تامین امنیت آن تلاش کند. بنابراین اکوتوریسم پایدار، باید از نظر اکولوژیکی پایدار باشد. با این تعابیر مهم‌ترین ابعاد اکوتوریسم در مفهوم نوین خود عبارت از موارد زیر است:

۱- ظهور اکوتوریسم یک فعالیت پیشرای اقتصادی در دو دهه اخیر بوده است. ویلیام استدلال کرده است که در حال حاضر [اکوتوریسم] به عنوان یک عامل مدرنیته، توسعه‌دهنده اقتصاد و موفقیت ملت‌های نوظهور در کشورهای در حال توسعه است [2].

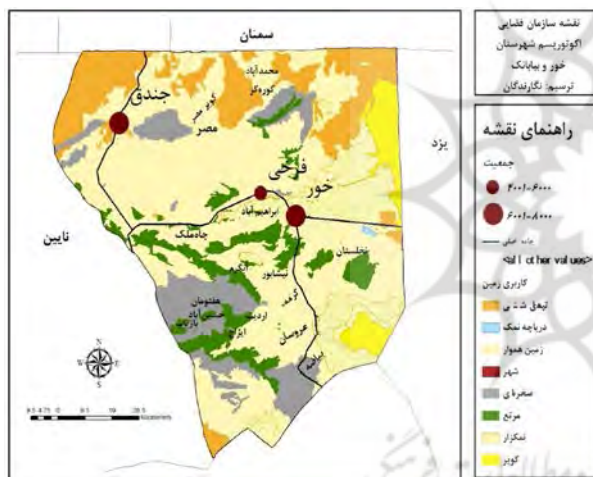
۲- به عنوان سیاست‌هایی است که بر توسعه گردشگری برای رفع مشکلات اقتصادی تاکید می‌کند [16].

۳- اکوتوریسم پایدار به عنوان راهکاری برای توسعه محلی به همراه حفاظت از محیط زیست، منابع طبیعی، میراث فرهنگی و ارزش‌ها مطرح می‌شود [17]. به عبارت دیگر گردشگری پایدار عبارت از اصول و شرایط لازم برای توسعه گردشگری در یک منطقه از طریق ایجاد تعادل بین اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی و همچنین، استراتژی سازگار میان فعالیت اکوتوریسم و مدیریت حفظ منابع طبیعی است [18].

۴- اکوتوریسم پایدار با یک رویکرد مثبت برای کاهش تنش و اصطکاک فعل و انفعالات بین گردشگران، جامعه میزبان و محیط

روش میدانی پرسش‌نامه و مصاحبه با مردم و برنامه‌ریزان امر گردشگری بهره گرفته شد. جامعه آماری مورد مطالعه شهرستان خور و بیابانک بود که بنا بر سرشماری سال ۱۳۹۰ این شهرستان دارای ۱۷۷۹۳ نفر جمعیت بوده است. داده‌های تحقیق از طریق مطالعه میدانی و مراجعه به ساکنان بومی، گردشگران، مسئولان دستگاه‌ها و نهادها و برنامه‌ریزان امر گردشگری که در این شهرستان فعالیت می‌کنند، جمع‌آوری شد. با روش نمونه‌گیری در دسترس، دو گروه شامل ساکنان بومی و گردشگران به تعداد ۱۵۰ نفر و مسئولان و کارشناسان به تعداد ۳۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. حجم نمونه گروه اول از طریق فرمول کوکران و گروه دوم از روش دلفی تعیین شد.

بررسی محدوده مورد مطالعه: شهرستان خور و بیابانک در ۵۴ درجه و ۱۱ دقیقه حدقل، ۵۵ درجه و ۳۲ دقیقه حداکثر طول شرقی و ۳۳ دقیقه و ۴ دقیقه، ۳۴ درجه و ۱۴ دقیقه حداکثر عرض شرقی قرار دارد. این شهرستان در شمال شرقی استان اصفهان واقع شده است و دارای آب‌وهوای گرم، خشک و بیابانی است. براساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، جمعیت شهرستان برابر با ۱۷۷۹۳ نفر بود. تقسیمات سیاسی شهرستان شامل سه شهر به‌نام خور، جندق و فرخی و ۱۲۶ آبادی کوچک و بزرگ است (شکل ۱) [30].

شکل ۱) سازمان فضایی اکوتوریسم شهرستان خور و بیابانک اصفهان

جاذبه‌های طبیعی گردشگری خور و بیابانک: طبیعت منطقه شامل بیابان خشک، آسمان پرستاره کویر، کویر شرقی خور با اشکال لانه‌زنبوری، ریگزارهای مزرعه مصر و دره‌ها و کتل‌های وحشت‌زا در شمال خور به‌طور کلی موقعیت ژئومورفولوژیکی منطقه از نظر بیان‌گردی، اسکی روی ماسه و غیره دارای جاذبه‌های اکوتوریستی خاص است. بخش عمده شهرستان خور، سرزمینی کویری است و جاذبه‌های ویژه خود را دارد. در جای‌جای کویر، تپه‌های بزرگی از ریگ پدید آمده است که با اندک وزش بادی تپه‌ها تغییر شکل می‌دهد. هر یک از این تپه‌ها به نامی شهرت دارند، به‌عنوان مثال می‌توان به ریگ جن، تخت عباسی و غیره اشاره کرد. صحنه‌های زیبا و افسونگر سراب از جلوه‌های بدیعی است که تنها در مناطق کویری می‌توان یافت. از دیگر جاذبه‌های مهم گردشگری در شهرستان خور، ریگزارهای اطراف مزرعه مصر در ۵۰ کیلومتری خور است. همچنین دریاچه نمک و پوسته نمکی پلایا و تشکیل دریاچه‌ها در کویر، البته در صورت بارندگی در زمستان کویر که در

گردشگری مطرح شده است، رویکردی که بقای طولانی‌مدت کیفیت منابع طبیعی و انسانی را تضمین می‌نماید [19]. به‌طور کلی اکوتوریسم به دنبال به‌حداقل‌رساندن آسیب زیست‌محیطی، ساخت محیط زیست، شناخت فرهنگ و احترام به نظرات میزبان و گردشگر، فراهم‌آوری مزایای مالی برای حفاظت، آرایه منابع مالی و توانمندسازی مردم محلی و افزایش حساسیت کشور میزبان نسبت به سیاست، محیط، اقلیم و اجتماع است [20]. [22].

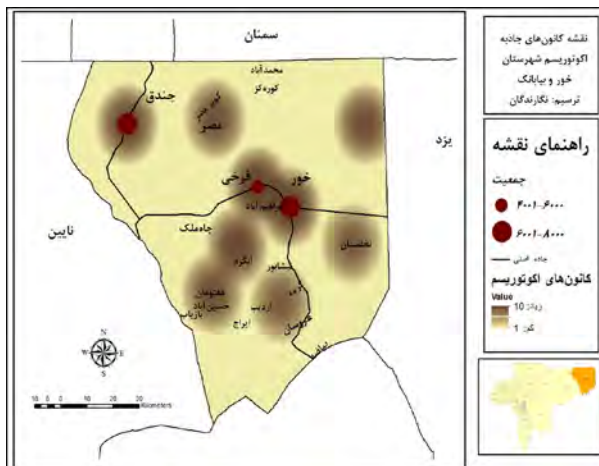
آنچه از معنای نوین اکوتوریسم بیان شد، دربرگیرنده این مفهوم است که داخل مرزهای ملی و در رویکردی به بازساخت فضای گردشگری در فضای سرزمینی، توجه به روندها و الگوهای اقتصادی گردشگری ضروری است [23]. جغرافیای اقتصادی جهان فراصنعتی توسط فرآیندهای بنیادی مشخص می‌شود [24]. در سال‌های اخیر جابه‌جایی و انباشت ثروت، تاثیر زیادی را از علایق و اولویت متقاضیان در بخش گردشگری پذیرفته است [25]. امروزه سیاست‌های توریسم تمایل به رشد اقتصادی دارد و مفهوم توسعه گردشگری مترادف با تعریف نئولیبرالیسم از رشد اقتصادی است. از آنجایی که معنی گردشگری برای تعادل عرضه، توسعه منطقه و تغییرات خارجی به کار گرفته می‌شود، غربی‌شدن، پیامد مدرن‌شدن برای دولت‌ها را دارد [26].

توسعه گردشگری به‌عنوان مجموعه فعالیت‌های اقتصادی، تاثیر بسزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع دارد که موجب رشد و توسعه سایر بخش‌ها می‌شود [3]. اقتصاددانان از صنعت گردشگری به‌عنوان یک صنعت مولد سرمایه و اشتغال‌زا نام می‌برند و توجه خاصی به این صنعت دارند. لذا معتقدند توسعه صحیح گردشگری به‌لحاظ اقتصادی موجب افزایش ارزآوری می‌شود. اگر کشوری بتواند از پتانسیل‌ها استفاده کند و چرخ‌های این صنعت را به حرکت درآورد، شاهد شکوفایی شگرفی در سطح اقتصاد خواهد بود. تاثیر این صنعت از جهات مختلف قابل بررسی است که تعدادی از این مولفه‌ها شامل ورود ارز به کشور، اشتغال در بسیاری از زمینه‌ها [27]، پویایی بازار خرده‌فروشی، فعال‌شدن فرودگاه‌ها و سیستم حمل‌ونقل، افزایش سرمایه‌گذاری، افزایش تولیدات محلی (صنایع‌دستی و محصولات فرهنگی)، افزایش میزان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، هتل‌سازی و سایر خدمات مرتبط و بسیاری از موارد دیگر که هر یک به‌تنهایی قابل بررسی و مطالعه است [28]. در این میان می‌توان گفت که توسعه توریسم به‌خصوص اکوتوریسم در نواحی شهرهای کوچک از یک طرف می‌تواند نقش مهمی در متنوع‌سازی اقتصاد این نواحی ایجاد کند و زمینه و بستری برای توسعه پایدار نواحی شهری باشد و از طرف دیگر وسیله‌ای برای تحریک رشد اقتصادی از طریق بهبود استانداردهای زندگی مردم محلی به حساب آید. به هر حال اگر اکوتوریسم بتواند نقش‌های فوق را به‌خوبی ایفا کند، می‌تواند خالق یا محرک یک فرآیند توسعه برای جوامع محلی و همچنین خود صنعت توریسم باشد [29]. بنابراین هدف پژوهش حاضر، شناخت اولویت‌های راهبردی توسعه اقتصادی با تاکید بر اکوتوریسم در شهرستان خور و بیابانک اصفهان بود.

ابزار و روش‌ها

پژوهش توسعه‌ای- کاربردی حاضر از نوع توصیفی- تحلیلی با شیوه‌های ترکیبی شامل زمینه‌یابی (پیمایشی)، کیفی و کمی است. به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات از روش اسنادی و کتابخانه‌ای و

شکل ۲) کانون‌های جاذبه اکتوریسم شهرستان خور و بیابانک اصفهان

فرآیند انجام پژوهش در مرحله اول بدین صورت بود که مبانی نظری اقتصاد اکتوریسم محور مورد تحلیل قرار گرفت. در ادامه به معرفی توان‌ها و جاذبه‌های انسانی و طبیعی منطقه با بیان وضعیت آنها پرداخته شد. برای انتخاب راهبردهای توسعه اقتصادی از مدل راهبردی SWOT استفاده شد. با توجه به واقعیت حال حاضر تلاش شد راهبردهای اجرایی برای برون‌رفت از وضعیت موجود و توسعه اکتوریسم و در نتیجه توسعه اقتصادی در منطقه مورد مطالعه ارائه شود. در این روش، ابتدا برای شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت، تهدید و تکمیل اطلاعات به متخصصان مراجعه شد و سپس با توجه به دیدگاه آنها به هر یک از عوامل، وزن‌هایی داده شد. شناسایی راهبردها با مقایسه دوجه‌دوی هر یک از فرصت‌ها، قوت‌ها، ضعف‌ها و تهدیدها صورت گرفت و در هر یک از راهبردها اقدام به تهیه فهرستی از راهبردهای فرعی در درون راهبردهای اصلی شد. در تعامل با نقاط قوت و ضعف‌های داخلی و نیز فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی، چهار راهبرد در قالب یک محور مختصات شکل گرفت و استراتژی‌های کلان متناسب با توسعه صنعت گردشگری منطقه مورد مطالعه مشخص شد. این ماتریس، کاربردهای زیادی میان مدیران و برنامه‌ریزان استراتژیک دارد. این ابزار تحلیلی از عوامل مهم داخلی و خارجی برای ایجاد استراتژی‌هایی که ممکن است مورد توجه قرار گیرند، استفاده می‌کند. به‌طور کلی، این ماتریس، عوامل داخلی و خارجی را با هم پیوند می‌دهد و به‌عنوان پایه‌ای برای استراتژی‌های ممکن استفاده می‌شود. این ابزار تحلیلی، استراتژی‌هایی را ایجاد می‌کند که بعداً می‌توانند در ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی (QSPM) مورد استفاده قرار گیرند. کاربرد دیگر مدل SWOT، مقایسه فرصت‌ها و تهدیدات کلیدی خارجی با ضعف‌ها و قوت‌های داخلی است. در گام بعدی، ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی که شامل فهرست عوامل داخلی و خارجی و وزن‌های آن در یک ستون و ماتریس استراتژی‌های SWOT شامل ST1، ST2، ST3، ST4، ST5، در ۵ ردیف قرار گرفت. هر ستون شامل نمره جذابیت (AS) و کل نمره جذابیت (TAS) بود. کل نمره جذابیت از حاصل ضرب وزن در نمره جذابیت به دست می‌آید و نمره جذابیت می‌تواند ۱، ۲، ۳، ۴ باشد. بالاترین جذابیت، ۴ و پایین‌ترین جذابیت، ۱ است. باید توجه داشت که AS نباید براساس حدس و گمان باشد، بلکه باید دقیق، منطقی و قابل توجیه باشد. در پایان باید TAS مربوط به هر استراتژی را با هم جمع کرد. هر کدام از استراتژی‌ها که امتیاز بیشتری داشت، آن استراتژی برای توسعه اقتصادی دارای اولویت

جدول ۱) پتانسیل‌ها و جاذبه‌های گردشگری شهرستان خور و بیابانک اصفهان

نوع جاذبه	شرح
جاذبه‌های طبیعی	
اقلیم	اقلیم مناسب برای گردشگران بیابان
دریاچه نمک	این دریاچه در قسمت مرکزی تا جنوبی کویر مرکزی ایران گسترش دارد. ارتفاع این دریاچه از سطح آب‌های آزاد به‌طور متوسط ۷۰۷ متر است و جزء کم‌ارتفاع‌ترین نقاط در فلات ایران محسوب می‌شود.
چشمه‌ها	وجود چشمه‌های گوناگون در سراسر شهرستان می‌تواند اوقات خوبی برای گردشگران فراهم کند. این شهرستان دارای ۱۸ چشمه است.
کویر	وجود تپه‌های شنی، سیف‌ها و آسمان صاف که همه ستاره‌های آسمان را می‌توان دید. کویرگردی، شترسواری و غیره، همه در دل کویر قرار گرفته است که می‌تواند منجر به جذب گردشگران شود.
معادن	امروزه معادن علاوه بر استخراج کانی‌ها و حرفه معدن‌گری، توانسته‌اند جایی برای صنعت گردشگر معدن برای بازدید علمی و تفریحی از معادن فراهم آورد که خود نوعی گردشگری محسوب می‌شود.
گونه‌های گیاهی	وجود گونه‌های گیاهی با کاربردهای مختلف همچون درمانی، مورد علاقه گردشگران است.
گونه‌های جانوری	وجود طبیعت خاص کویری منجر به شکل‌گیری محیط زیست خاص جانوری شده که در استان اصفهان کم‌نظیر است.
جاذبه‌های انسانی	
امامزاده‌ها	امامزاده ابومحمد (بیاضه)، امامزاده ابراهیم (آبگرم)، امامزاده سیدکمال‌الدین داوود (خور)، امامزاده جنید و امامزاده عبدالله (گرمه) و بقعه حاج شمس‌الدین (مهرجان) و غیره که در مجموع ۱۶ امامزاده است. وجود مکان‌های مذهبی با قدمت بیش از ۱۰۰۰ سال می‌تواند شناسنامه تاریخی-مذهبی برای این مکان همراه با بیان اعتقادات مردمان فراهم کند.
مساجد	وجود مساجد با سبک و معماری بومی که مختص مناطق کویری و با شرایط اکولوژیکی، انطباق یافته است، می‌تواند برای گردشگران جالب باشد.
قلعه نارنج، قلعه خندق، قلعه ایراج، قلعه گرمه	- قلعه نارنج در روستای بیاضه با بیش از هزار سال قدمت که نمونه کوچکی از شهرهای ساسانی را می‌نمایاند و در قرن ۵ هجری قمری، یکی از مراکز اسماعیلیه در حاشیه کویر بوده است. داخل قلعه، اتاقک‌ها و راهروهای پیچ‌درپیچ در چند طبقه وجود دارد. - قلعه خندق قدیمی‌ترین قلعه شهرستان است که سابقه چند هزارساله دارد و هنوز هم دارای ساکنانی است که نسل به نسل در آن زندگی کرده‌اند. این قلعه، هزارتویی از کوچه‌ها و خانه‌هاست. در هر کوچه به کوچه دیگر و هر کوچه آن چند خانه وجود دارد. یغمای خندق بزرگ‌ترین شاعر دوره قاجار اهل این قلعه بود. - قلعه ایراج در روستای ایراج قرار گرفته است. قلعه در بالای قله کوه ساخته شده و مصالح ساخته‌شده، خاص خود است. - قلعه گرمه یکی از زیباترین بناهای شهرستان است که دارای معماری خاص دیواره‌های دروازه کوتاه و به سمت شمال بلندتر می‌شود، گویی نوعی به مهمانان خوشامدگویی می‌کند و کاربرد عمده مسکونی و دفاعی دارد.
آسیاب آبی	در عمق ۵۰ متری زیر زمین روی قنات قدیمی در روستای مهرجان به‌صورت اثری بی‌نظیر ساخته شده است.
آداب و رسوم	به دلیل محصوربودن این منطقه در کویر نمک، بسیاری از آداب و رسوم قدیمی از جمله بزرگداشت آخرین شب ماه اسفند و مراسم کشتن نخل، در آنجا محفوظ مانده است.
صنایع دستی	قالی‌بافی در شهرستان نقش مهمی در بیان اقتصاد مردم دارد و بیانگر فرهنگ بومی ساکنان است.

مهم‌ترین نقطه ضعف و "کمبود امکانات اقامتی و فقدان رستوران باکیفیت" با وزن ۰/۰۶۱ دومین عامل ضعف بود (جدول ۳). از مجموع امتیاز عوامل داخلی و خارجی توسعه اقتصادی گردشگری شهرستان خور و بیابانک برای تعیین موقعیت راهبردی از ماتریس داخلی و خارجی بهره گرفته شد (جدول ۳).

با توجه به موقعیت راهبردی توسعه حاصل از ماتریس‌های ارزیابی اکوتوریسم شهرستان خور و بیابانک، برای این شهرستان استراتژی تغییر جهت که در راهبرد رقابتی ST قرار دارد توصیه شد (شکل ۳؛ جدول ۴). در مرحله تصمیم‌گیری با استفاده از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی (QSPM)، گزینه‌های مختلف راهبرد رقابتی مورد ارزیابی قرار گرفت تا جذابیت نسبی انواع راهبردهای فرعی مشخص شود. با توجه به اولویت راهبردهای رقابتی به‌دست‌آمده در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی، به‌منظور تحلیل نتایج، ماتریس QSPM برای راهبردهای رقابتی (ST) ارائه شد (جدول ۵).

در نتایج حاصله از جمع نمره کل جذابیت (TAS) مربوط به هر استراتژی، استراتژی ST2 بالاترین امتیاز را داشت و در رتبه‌های بعدی، ST3 و ST5 به‌ترتیب استراتژی‌های دوم و سوم بودند. بنابراین برای توسعه اقتصادی با تاکید بر اکوتوریسم در شهرستان خور و بیابانک لازم است سازمان‌های مسئول در اداره جاذبه‌های گردشگری ملزم به همکاری با هم شوند، به مشارکت مردم توجه شود و با افزایش تبلیغات در راستای معرفی آثار گردشگری منطقه، متقاضیان بوم‌گردی افزایش یابد. این امر به‌ویژه در جذب گردشگر در طول سال با تنوع‌بخشی در ارائه گونه‌های مختلف بوم‌گردی و ارائه خدمات متنوع میسر می‌شود (جدول ۴ و ۵).

جدول ۳) ماتریس عوامل داخلی توسعه اقتصادی با تاکید بر اکوتوریسم در شهرستان خور و بیابانک اصفهان

امتیاز وزنی	درجه‌بندی	وزن	عوامل داخلی (IFAS)
نقاط قوت (Strengths)			
۰/۲۵۲	۴	۰/۰۶۳	S1- وجود صحرای بکر برای انجام ورزش کوبیری، کویرنوردی و رصد آسمان
۰/۱۳۵	۳	۰/۰۴۵	S2- وجود چشمه‌های زیبا
۰/۱۴۷	۳	۰/۰۴۹	S3- وجود گونه‌های گیاهی و جانوری خاص منطقه
۰/۲۵۶	۴	۰/۰۶۴	S4- استعداد منطقه برای سرمایه‌گذاری در بوم‌گردی
۰/۲۱۲	۴	۰/۰۵۳	S5- اعتقاد مسئولان برای درآمدزایی از بخش گردشگری
۰/۱۵۳	۳	۰/۰۵۱	S6- وجود بناهای تاریخی- مذهبی با قدمت بیش از هزار سال
۰/۲۴	۴	۰/۰۶۰	S7- فرهنگ بومی و آداب محلی خاص
۰/۲۷۶	۴	۰/۰۶۹	S8- تنوع جاذبه‌های اکوتوریسم در منطقه
۰/۲۱۶	۴	۰/۰۵۴	S9- پالایبودن امنیت نسبی در منطقه
نقاط ضعف (Weaknesses)			
۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	W1- کمبود امکانات اقامتی و فقدان رستوران باکیفیت
۰/۰۵۸	۱	۰/۰۵۸	W2- تبلیغات ضعیف در ارتباط با اکوتوریسم
۰/۰۶۳	۱	۰/۰۶۳	W3- کمبود زیرساخت‌های محیطی و کالبدی
۰/۰۹۸	۲	۰/۰۴۹	W4- نبود برنامه جامع گردشگری
۰/۱۰۶	۲	۰/۰۵۳	W5- عدم آشنایی مردم با منطقه میزبان به‌منظور سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم
۰/۱۰۴	۲	۰/۰۵۲	W6- کمبود مراکز خدماتی و فقدان رستوران‌های باکیفیت
۰/۰۴۵	۱	۰/۰۴۵	W7- کمبود نیروی متخصص و ماهر در زمینه بخش گردشگری در سازمان‌ها و نهادهای مربوطه
۰/۰۵۷	۱	۰/۰۵۷	W8- نامناسب‌بودن زیرساخت‌های حمل‌ونقل عمومی
۰/۰۵۴	۱	۰/۰۵۴	W9- عدم وجود آژانس‌ها و تورهای مسافرتی باتجربه برای ارائه خدمات
۲/۷۴۹	۱		جمع

و این مورد، عامل مهمی برای انتخاب میان استراتژی‌ها است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار GIS صورت گرفت.

یافته‌ها

در عوامل خارجی (EFAS) "متنوع‌سازی جاذبه‌های بوم‌گردی" با وزن ۰/۰۶۹ به‌عنوان اولین فرصت برای توسعه اقتصادی شهرستان خور و بیابانک در زمینه اکوتوریسم و "ایجاد تمایل در بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری" با وزن ۰/۰۶۸ به‌عنوان دومین فرصت پیش رو تعیین شد. مولفه‌های "تخریب محیط زیستی و ایجاد خسارت به آثار تاریخی" با وزن ۰/۰۵۳ به‌عنوان مهم‌ترین تهدید و عدم برنامه‌ریزی و مدیریت جامع برای گردشگری منطقه، ناکارآمدی و عدم توانمندی نظام مدیریتی بالادستی و برگشت کند سرمایه در بخش گردشگری" با وزن ۰/۰۵۲ به‌عنوان دومین عامل در زمینه توسعه اقتصادی محلی با محرومیت اکوتوریسم بود (جدول ۲).

جدول ۲) ماتریس عوامل خارجی توسعه اقتصادی با رویکرد اکوتوریسم در شهرستان خور و بیابانک اصفهان

عوامل خارجی (EFAS)	وزن	درجه‌بندی	امتیاز وزنی
فرصت‌ها (Opportunities)			
01- متنوع‌سازی جاذبه‌های بوم‌گردی	۰/۰۶۹	۴	۰/۲۸۶
02- بهره‌گیری از جاذبه‌های گردشگری طبیعی چون چشمه، معادن و تپه‌های شنی	۰/۰۶۱	۳	۰/۱۸۳
03- وجود نیروی کار جوان برای اشتغال	۰/۰۵۱	۳	۰/۱۵۳
04- افزایش درآمد و شکل‌گیری فرصت‌های شغلی با افزایش گردشگران	۰/۰۶۷	۴	۰/۲۶۸
05- برگزاری نمایشگاه عرصه صنایع‌دستی و محلی	۰/۰۵۱	۳	۰/۱۵۳
06- ایجاد مراکز تفریحی کویرنوردی	۰/۰۶۳	۳	۰/۱۸۹
07- ایجاد تمایل در بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری	۰/۰۶۸	۴	۰/۲۷۲
08- فرهنگ‌سازی و جلب مشارکت مردم محلی در گسترش صنعت توریسم	۰/۰۴۲	۲	۰/۰۸۲
09- نگرش مثبت مسئولان سازمان میراث فرهنگی در زمینه توسعه گردشگری	۰/۰۴۷	۲	۰/۱۴۱
010- برگزاری تورهای مسافرتی در منطقه	۰/۰۵۵	۳	۰/۱۶۵
تهدیدات (Threats)			
T1- برگشت کند سرمایه در بخش گردشگری	۰/۰۵۲	۱	۰/۰۵۲
T2- کم‌رنگ شدن سنت‌ها و آیین‌های گذشته با ورود گردشگران خارجی	۰/۰۴۳	۱	۰/۰۴۳
T3- ازدست‌دادن گردشگر به دلیل عدم توان رقابت با سایر نواحی	۰/۰۳۶	۲	۰/۰۷۶
T4- عدم ورود سرمایه‌گذاران در بخش گردشگری	۰/۰۴۱	۲	۰/۰۸۲
T5- تخریب محیط زیست و ایجاد خسارت به آثار تاریخی	۰/۰۵۳	۱	۰/۰۵۳
T6- عدم برنامه‌ریزی و مدیریت جامع برای گردشگری منطقه	۰/۰۵۲	۱	۰/۰۵۲
T7- ناکارآمدی و عدم توانمندی نظام مدیریتی بالادستی	۰/۰۵۲	۱	۰/۰۵۲
T8- فصلی‌بودن تقاضای گردشگری	۰/۰۴۳	۲	۰/۰۸۶
T9- عدم انگیزه کاری میان مردم منطقه به‌منظور جلب گردشگران	۰/۰۴۱	۲	۰/۰۸۲
جمع	۱		۲/۴۷۱

در ماتریس عوامل داخلی (IFAS)، مهم‌ترین نقاط قوت شهرستان خور و بیابانک در زمینه اکوتوریسم عبارت از "تنوع جاذبه‌های اکوتوریستی در منطقه" با وزن ۰/۰۶۹ در رده اول و "استعداد منطقه برای سرمایه‌گذاری در بوم‌گردی" با وزن ۰/۰۶۴ در رده دوم بود. "کمبود زیرساخت‌های محیطی و کالبدی" با وزن ۰/۰۶۳ به‌عنوان

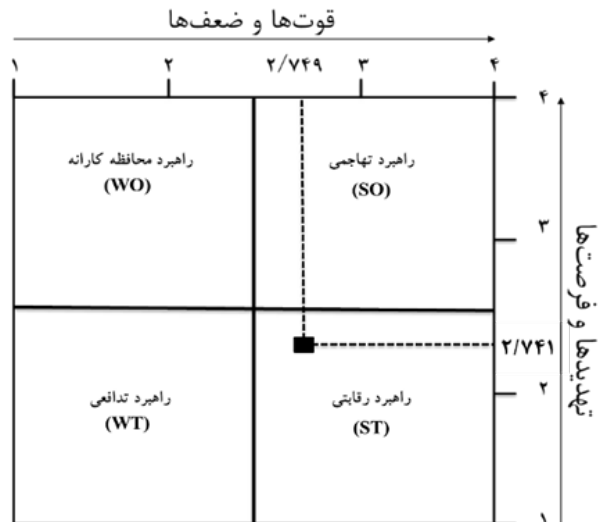
جدول ۵) اولویت‌بندی راهبردهای رقابتی (ST) اکوتوریسم با استفاده از ماتریس QSPM برای شهرستان خور و بیابانک اصفهان

عوامل استراتژیک	وزن	ST1		ST2		ST3		ST4		ST5	
		TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS	TAS	AS
S1	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳
S2	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵
S3	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹
S4	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴
S5	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳
S6	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱
S7	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰	۰/۰۶۰
S8	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹
S9	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴
W1	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
W2	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸	۰/۰۵۸
W3	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳
W4	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹
W5	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳
W6	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲
W7	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵
W8	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷
W9	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴
O1	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹
O2	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
O3	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱
O4	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷
O5	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱
O6	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳	۰/۰۶۳
O7	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸
O8	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲
O9	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷
O10	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵	۰/۰۵۵
T1	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲
T2	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳
T3	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶
T4	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱
T5	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۵۳
T6	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲
T7	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲
T8	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳
T9	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱
مجموع نمرات	۲/۱۸۵۴	۳/۱۳۵۶	۲/۳۱۵	۲/۱۳۳۶	۳/۱۸۸						

ستون نوشته شده، به ترتیب فهرست عوامل داخلی (S برای نقاط قوت و W برای نقاط ضعف)، خارجی (O برای فرصت‌ها و T برای تهدیدها) و وزن‌های آن هستند که دقیقاً از ماتریس عوامل داخلی و خارجی استنباط شد (AS نشان‌دهنده جذابیت و TAS نشان‌دهنده کل نمره جذابیت است)

بحث

هدف پژوهش حاضر، شناخت اولویت‌های راهبردی توسعه اقتصادی با تاکید بر اکوتوریسم در شهرستان خور و بیابانک اصفهان بود. در گفتمان رایج سیاسی، صنعت اکوتوریسم به‌عنوان صنعتی اقتصادی، سودآور و سالم مطرح است که گسترش این بخش از اقتصاد، بستگی به میزان سود اقتصادی دارد. سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری، استفاده از توان‌های بالقوه منطقه‌ای به‌منظور جذب گردشگر، یکی از راه‌های مناسب برای این امر است. تاکید بر صنعت اکوتوریسم و مزایای آن زمانی منجر به توسعه می‌شود که به این حقیقت رسیده باشد که حمایت مردم و مقصد گردشگران مهم‌تر از گردشگری است. به همین دلیل، رهیافت توسعه پایدار با محوریت برنامه‌های توسعه و رویکرد اکوتوریسم در قالب رشد اقتصادی، در کنار توجه به فرهنگ بومی، امنیت و حفاظت از محیط زیست برای بهره‌مندی نسل‌های آینده تعریف می‌شود.

شکل ۳) موقعیت راهبردی توسعه حاصل از ارزیابی اکوتوریسم شهرستان خور و بیابانک اصفهان

جدول ۴) ماتریس تلفیقی استراتژی برای توسعه اکوتوریسم در شهرستان خور و بیابانک

SWOT	قوت‌ها	ضعف‌ها	
فرصت‌ها	راهبرد تهاجمی (SO)	راهبرد رقابتی (ST)	
	S01: تقویت مراکز خدماتی و رفاهی مربوط به گردشگری (واحدهای اقامتی، پذیرایی، سرویس بهداشتی).	ST1: جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی با حمایت مسئولان سرویس بهداشتی).	
	S02: افزایش تبلیغات در مکان‌های هدف همچون اصفهان، یزد، کاشان و غیره از طریق معرفی انواع جاذبه‌های گردشگری	ST2: ملزم نمودن سازمان‌های درگیر در اداره جاذبه‌های گردشگری به همکاری با هم و توجه به مشارکت مردم	
	S03: ایجاد تورهای ویژه برای تماشای گونه‌های حیوانی و پرندگان در طبیعت و بازدید از بناهای تاریخی مذهبی	ST3: افزایش تبلیغات برای معرفی آثار گردشگری برای بالابردن متقاضیان بوم‌گردی	
	S04: ایجاد اشتغال در بخش خدمات گردشگری با افزایش ورود گردشگران	ST4: تدوین برنامه جامع حفظ و نگهداری از محیط زیست برای جلوگیری از تخریب محیط طبیعی	
	S05: بهره‌گیری از امنیت بالا برای توسعه گردشگری منطقه	ST5: جذب گردشگر در طول سال با تنوع‌بخشی در ارایه گونه‌های مختلف بوم‌گردی به‌همراه خدمات	
	تهدیدها	راهبردهای محافظه‌کارانه (WO)	راهبرد تدافعی (WT)
		W01: تقویت خدمات اقامتگاهی با هدف توسعه گردشگری	WT1: نگاه دولت به منطقه و پیرامون آن به‌لحاظ توانایی گسترش گردشگری و درآمدزایی
		W02: استفاده از نیروهای جوان برای ایجاد اشتغال در بخش گردشگری	WT2: تدوین قوانین و مقررات مناسب برای حمایت بخش گردشگری
		W03: ایجاد و سازمان‌دهی نهادهای NGO در منطقه برای اهداف حفاظت محیط زیست	WT3: تقویت میزان مشارکت ساکنان بومی با آگاه‌سازی در راستای گسترش گردشگری پایدار
W04: ایجاد کمپ‌های اقامتگاهی برای گردشگران با توجه به میزان بازدیدکننده		WT4: ایجاد مراکز تحقیقات به‌منظور شناسایی بازارهای هدف و افزایش رضایتمندی گردشگران	
W05: توسعه شبکه‌های حمل‌ونقل عمومی	WT5: جلوگیری از تخریب محیط زیست با وضع قوانین و جذب افراد متخصص		

ایجاد تورهای گردشگری و تعریف مسیرهای ویژه برای اکوتوریسم
۱۴- برنامه‌ریزی برای حفاظت و نگهداری از محیط زیست
برای پیشنهاد پژوهشی، می‌توان گفت علی‌رغم این نکته که در این پژوهش ارتباط میان دو مفهوم، استراتژی‌های توسعه سرزمین با اکوتوریسم منطقه‌ای مورد بحث قرار گرفت، با این حال استراتژی‌های توسعه سرزمین طیف گسترده‌ای از مباحث را پوشش می‌دهد که می‌توان به موضوعات تکمیل‌کننده بحث کمک کند، از جمله:

- ۱- نقش سیاست‌های نهادی- فضایی در توسعه اقتصاد سرزمین
- ۲- ظرفیت‌سازی نهادی استراتژیک مناسب برای توسعه سرزمین
- ۳- توسعه اکوتوریسم استراتژیک برای نیل به توسعه پایدار سرزمین
- ۴- ارزیابی الگوی استراتژیک توسعه سرزمین اکوتوریسم مبنای

نتیجه‌گیری

ضعف در زیرساخت‌های محیطی و کالبدی، ضعف امکانات اقامتی و فقدان رستوران باکیفیت و ضعف در تبلیغات از علل اصلی توسعه‌نیافتگی گردشگری در شهرستان خور و بیابانک اصفهان هستند. با توجه به قرارگیری موقعیت توسعه شهرستان در استراتژی رقابتی، راهبردهای توسعه همکاری سازمان‌های درگیر در اداره جاذبه‌های گردشگری، توجه به مشارکت مردم، افزایش تبلیغات برای معرفی آثار گردشگری متقاضیان بوم‌گردی و جذب گردشگر در طول سال با تنوع‌بخشی در ارزیابی گونه‌های مختلف بوم‌گردی، مهم‌ترین راهبردهای توسعه گردشگری شهرستان هستند. راهبردهای فرعی مانند تدوین برنامه جامع حفظ و نگهداری از محیط زیست برای جلوگیری از تخریب محیط طبیعی و جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی با حمایت مسئولان نیز مطرح می‌شود.

- تشکر و قدردانی:** موردی از سوی نویسندگان بیان نشده است.
تأییدیه اخلاقی: موردی از سوی نویسندگان بیان نشده است.
تعارض منافع: موردی از سوی نویسندگان بیان نشده است.
سهم نویسندگان: سیروس احمدی نوحدانی (نویسنده اول)، روش‌شناس/پژوهشگر اصلی/نگارنده بحث (۵۰٪)؛ علی مختاری‌کرچگانی (نویسنده دوم)، نگارنده مقدمه/پژوهشگر اصلی/تحلیلگر آماری/نگارنده بحث (۵۰٪)
منابع مالی: موردی از سوی نویسندگان بیان نشده است.

منابع

- 1- Papoli Yazdi MH, Saqai M Tourism (Nature & concepts). Tehran: Samt; 2006. [Persian]
- 2- Williams S. Tourism geography. New York: Psychology Press; 1998.
- 3- Unwto. Tourism Highlights. UNWTO: 2007.
- 4- Rogerson C. Local economic development in an era of globalisation: The case of South African cities. Tijdschrift voor economische en sociale geografie. 2000;91(4):397-411.
- 5- Tayebi SK, Jabari A, Babaki R. A study of the relation between tourism and economic growth (case study: Iran, OECD countries, Selected Countries). Knowl Dev. 2008;15(24):63-84. [Persian]
- 6- Kazemi M. The analysis of citizens, perception role in tourism development in Chabahar, case study: Zahedan citizens. Geogr Dev. 2008;6(12):81-100. [Persian]

با توجه به تجزیه و تحلیل صورت‌گرفته و راهبردهای تدوین‌شده می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که منطقه مورد مطالعه با وجود پتانسیل‌ها و قابلیت‌های چشمگیر، نیازمند مدیریت صحیح برای تقویت نقاط قوت، بهره‌گیری از فرصت‌های موجود، کاهش نقاط ضعف و مقابله با تهدیدهای فراروی توسعه اکوتوریسم است. در واقع برای استفاده از توانمندی‌های منطقه و رسیدن به مزایای این صنعت مانند اشتغال‌زایی، ایجاد زیرساخت‌ها و منافع مالی برای مردم بومی، لازم است برنامه‌ریزی منسجم و اصولی صورت پذیرد. اگر از فرصت‌ها به‌خوبی استفاده شود، تبدیل به منافع خواهند شد و اگر نادیده انگاشته شوند تبدیل به هزینه خواهند شد. موفقیت در این امر بستگی به برنامه‌ریزی و مدیریت موثر دارد. در برنامه‌ریزی پروژه‌های اکوتوریسم باید عملکرد اقتصادی، تاثیر گردشگری بر جوامع محلی، تغییرات زیست‌محیطی و میزان رضایت گردشگران مورد توجه قرار گیرد.

یافته‌های پژوهش نشان داد، شهرستان خور و بیابانک دارای جاذبه‌های متنوع طبیعی و زیست‌محیطی است. این منطقه در کنار طبیعت بکر و زیبا، از جاذبه‌های خاص مورفولوژیکی همچون شن‌زارها نیز برخوردار است که به‌همراه فرهنگ غنی، سنتی و قدمت تاریخی آن مجموعه‌ای از بهترین جاذبه‌های گردشگری را به وجود آورده و نشان‌دهنده توانایی بالای این شهرستان برای تبدیل شدن به منطقه نمونه گردشگری در سطح کشور و منطقه است.

از محدودیت‌های این پژوهش، می‌توان به محدودیت تعمیم‌دهی نتایج حاصل از تحقیق اشاره کرد، در این پژوهش هر چند تلاش شده از تحلیل‌های آماری مناسب استفاده شود اما نتایج حاصل از آن مختص به اکوتوریسم شهرستان خور و بیابانک بوده است. برای تقویت وضعیت نقاط ضعف و کمبودهای اکوتوریسم شهرستان خور و بیابانک در راستای توسعه اقتصادی موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- ۱- توجه به نهادسازی اقتصاد فضا به‌منظور تسهیل گسترش و پذیرش اکوتوریسم
- ۲- تحلیل بر وابستگی اقتصادی منطقه میزبان و میهمان و همچنین فهم بهتر نقش و اهمیت اکوتوریسم در شهرستان
- ۳- ایجاد یک کارگروه تحقیقاتی برگرفته از متخصصان گردشگری، جغرافیا، اقتصاد و غیره برای تدوین برنامه گردشگری
- ۴- تقویت هماهنگی و همبستگی فکری میان سازمان‌های مسئول توسعه گردشگری
- ۵- تشکیل و حمایت از نهادهای مردم‌نهاد (NGO)
- ۶- ایجاد بستری مناسب برای میزبانی ساکنان و مسئولان اداره‌کننده شهر
- ۷- افزایش تبلیغات گسترده به‌منظور معرفی جاذبه‌های گردشگری با به‌کارگیری انواع وسایل ارتباط جمعی چون اینترنت و تبلیغات تلویزیونی
- ۸- تقویت زیرساخت‌های حمل‌ونقل
- ۹- ایجاد اقامتگاه‌های دایم و موقت همراه با مکان‌یابی متناسب با منطقه
- ۱۰- ایجاد فرصت‌های شغلی متناسب با گردشگری
- ۱۱- توجه و مهیا کردن خدمات تفریحی در کویر همچون کویرنوردی و موتورسواری در کویر
- ۱۲- ارزیابی تسهیلات و حمایت‌های حقوقی و مالی به بخش خصوصی در امر سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری شهرستان خور و بیابانک
- ۱۳- حمایت قوانین برای جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی با

- 20- Higham JES. Critical issues in ecotourism: Understanding a complex tourism phenomenon. Amsterdam: Elsevier; 2007.
- 21- Holden A. Environment and tourism. New York: Routledge; 2007. p. 111.
- 22- Das M, Chatterjee B. Ecotourism: A panacea or a predicament?. *Tour Manag Perspect*. 2015;14:3-16.
- 23- Rajan R. Economy and the remembered future. *Futures*. 2002;34(1):47-61.
- 24- Binns T, Etienne N. Tourism as a local development strategy in South Africa. *Geogr J*. 2002;168(3):235-47.
- 25- Hudson R. Making music work? alternative regeneration strategies in a deindustrialized locality: The case of derwentside. *Trans Inst Br Geogr*. 1995;20(4):460-73.
- 26- Duffy S. Information and communication technology (ICT) adoption amongst small rural accommodation providers in Ireland. In: Hitz M, Sigala M, Murphy J, editors. Information and communication technologies in tourism 2006. Proceedings of the international conference in lausanne, Switzerland, 2006. Berlin: Springer; 2006. p. 182.
- 27- WWF. Guidelines for community-based ecotourism development [Internet]. Gland: WWF International; 2001 [cited 2016 February 01]. Available from: http://www.widecast.org/Resources/Docs/WWF_2001_Community_Based_Ecotourism_Develop.pdf.
- 28- Masoumi R, Mirtoohidi SI. Strategies for economic transformation in Kashmar city with emphasis on Ecotourism. International Conference of Management, Economics and Humanities, Turkey-Istanbul, Iliya Capital Ideal Managers Co. Tehran: Civilica; 2015. [Persian]
- 29- Sharifzadeh A, Moradnejadi H. Sustainable development and rural ecotourism. *Jihad*. 2002;(250):52-63. [Persian]
- 30- Programm and Budget Organization, Management and Planning Organization of Isfahan Province. Statistical Yearbook of Isfahan Province, 2012. [Internet]. Isfahan: Programm and Budget Organization, Management and Planning Organization of Isfahan Province; 2012 [cited 2016 February 01]. Available from: http://stat.mpoes.ir/dorsapax/Data/Sub_1/File/salnameh91.pdf.
- 7- Jennings G. Tourism research. Hoboken: John Wiley & Sons; 2001.
- 8- Koens JF, Dieperink C, Miranda M. Ecotourism as a development strategy: Experiences from Costa Rica. *Environment, Development and Sustainability*. 2009;11:1225-37.
- 9- Tremblay P. Desert Tourism Scoping Study. [Internet]. Alice Springs: Desert Knowledge CRC; 2006 [cited 2016 Feb 01]. Available from: <http://www.nintione.com.au/resource/DKCR-Report-12-Desert-Tourism-Scoping-Study.pdf>.
- 10- Behzadfar M, Zamanian R. Strategic tourism planning strategic plan based on product section case Study: Neyshabour city. *Int J Ind Engr Prod Manag*. 2008;19(6):89-103. [Persian]
- 11- Zangiabadi A, Mohammadi J, Zirakbash D. Analysis of internal tourism market of Isfahan. *Geogr Dev*. 2006;4(8):131-56. [Persian]
- 12- Fennel DA. Economic and introduction 1999. *Int J Tour Res*. 2001;3(4):238-310.
- 13- Lascuráin HC. Tourism, ecotourism, and protected areas: The state of nature-based tourism around the world and guidelines for its development. Abingdon: Island press; 1996.
- 14- Roknodin Eftekhari A, Mahdavi D. Rural tourism development tools using the SWOT model: Lavasan-e Koochak village. *Modarres Hum Sci*. 2006;10(2):1-30. [Persian]
- 15- Jalani JO. Local people's perception on the impacts and importance of ecotourism in Sabang, Palawan. Philippines. *Procedia Soc Behav Sci*. 2012;57:247-54.
- 16- Lanza A, Temple P, Urga G. The implications of tourism specialisation in the long run: An econometric analysis for 13 OECD economies. *Tour Manag*. 2003;24(3):315-21.
- 17- Hashemi, Ghafary Gh. A Proposed sustainable rural development index (SRDI): Lessons from Hajj village, Iran. *Tour Manag*. 2017;59(2017):130-8.
- 18- Fennell DA. Ecotourism. 4th Edition. New York: Routledge; 2014.
- 19- Soteriou Evi C, Coccossis H. Integrating sustainability into the strategic planning of national tourism organizations. *J Trav R*. 2009;49(2).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی